

ÇAĞDAŞ AJANSÇILIĞA BİR ÖRNEK: AGENCE FRANCE PRESSE

E. Özgür GÖNENÇ*

An Example of Contemporary News Agency: Agence France Presse

In this article we have examined the process of development of the Agence France Presse. Agence France Presse is one of the oldest agencies in the world and preserves its place among the important world news agencies. Agence France Presse is a world leader with its technical equipment and the wide news network. Agence France Presse constitutes a new model for the Turkish News Agencies

.....

Haber ajanslarının en eskisi olan Agence France Presse 165 yılı aşkın bir süredir varlığını sürdürmektedir. Havas Ajansı'nın mirasçısı olarak görülen Agence France Presse, günümüzde dünya haber ajanslarının en önemlilerinden biri sayılmaktadır.

1835 yılında bir çeviri bürosunu kuran ve yöneten Charles Louis Havas, bu büroyu kısa sürede bir haber aktarım şirketine dönüştürmüştür. "Bu büro 1835 yılının Aralık ayında Ajans Havas adını almıştır. Devletin de desteğiyle kısa sürede gelişmiş ve elektrikli telgraf döneminde haber tekelini eline geçirmiştir. Haberleri gazetelere imzalı olarak dağıtmış ve dağıttığı haberleri devlet kaynaklarından almıştır. Fransa içinde ve dışında bürolar kurmuştur. Gazeteler, Havas Ajansının

* Araş.Gör.Dr., İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü

bürolarının masraflarının bir kısmını paylaşmaktaydılar. 1870 yılına gelindiğinde Havas Ajansı rakipsizdi.”¹

Charles Louis Havas'ın ilkesi hızlı ve çabuk habercilik yapmaktır. Birkaç yıl içinde haberlerin hızı, gerçek bir hava hattı oluşturan güvercinlerle artmıştır. O dönemde en çok kullanılan ulaşım aracı atlar olmuştur. Havas ise Paris-Boulogne arasında posta güvercinleri kullanmıştır. Bu posta güvercinleri sayesinde haberler, Brüksel'den Londra'ya dört saatte ulaşmaktadır. Atların aynı mesafeyi on dört saatte kat ettiği göz önünde bulundurulursa haber iletimi alanında büyük bir hızın yakalanmaya çalışıldığı görülmektedir.

“Havas Ajansı kurulduğu yıllarda ayırımı yaptığı haberleri göndermekte kullandığı posta güvercinleri New York Sun ve Baltimore Sun Gazetelerinin kullandığı güvercinlerdi. 1837 yılından itibaren Times da güvercinleri kullanmıştır. 1840 yılına gelindiğinde Charles Havas öğlene doğru Paris gazetelerine haber geçmeye başlamaktaydı. Bu haberler sabah Belçika gazetelerinde yer almaktaydı. Londra ve Brüksel arasında yapılan bu posta iletileri zaman kazandırmaktaydı.”²

Telgrafın Samuel Morse tarafından bulunuşuyla iletişim alanında büyük bir yenilik yaşanmıştır. Telgraf, 1845 yılında Havas tarafından haber iletme aracı olarak kullanılmıştır.

Aynı yıl, ajans bünyesinde yalnızca haber toplama işiyle değil reklam işiyle de ilgilenilmiştir. Bu özellik tamamlayıcı öge olmuştur.

1850'li yılların başında, Havas Ajansı'nın rakipleri ortaya çıkmıştır. Alman asıllı olan Paul Julius Reuter, önceleri Havas ile birlikte çalışmış daha sonra 1851 yılında Londra'da Havas'a rakip kendi ajansını kurmuştur.

1866 yılında eski ve yeni kıtaları birbirine bağlayan kablo işlevsel hale gelmiştir. Haber akışı görülmemiş bir çabukluk kazanmıştır. 15 Nisan 1865 tarihinde Başkan Abraham Lincoln'e suikast haberi, 11 günde Paris'e ulaşabilmiştir. Bu o dönem için oldukça önemli bir olay olmuştur.

Havas Ajansı 1852-1870 yılları arasındaki 2. İmparatorluk ve 3. Cumhuriyet'in büyük bölümünde altın çağını yaşamıştır.

1870 yılında ilk kez Avrupa'ya haber, Atlantik ötesinden, Amerika'dan sualtı kablosu sayesinde gelmiştir. Bu durum, Havas,

¹ ALBERT Pierre, *Histoire de la Presse*, PUF Yayınları, Paris, 1996, s.:36.

² Agy., s: 40.

Reuter ve Wolff'a ayrılma ve dünyayı paylaşarak haber aktarım masraflarını hafifletme olanağı tanımıştır.

"Geleneksel olarak AFP, Kıta Avrupası'nda, Latin dünyasında ve Afrika'da güçlüdür. 25 yıldan bu yana Orta Doğu'da önemli konumlar elde etmiştir. 1985 yılından sonra geliştirdiği telefoto yöntemiyle Amerika'daki günlük gazetelerde Associated Press (AP)'den sonra en fazla hizmet götüren ikinci ajanstır. AFP, Yalnızca İngilizce hizmet vermeyen tek ajanstır." 3

19. yüzyılın sonuna doğru yapılan iki buluş, telefon ve teleks ajanslara, haberlerinin hacmini artırma olanağı tanımıştır. Paris'teki bazı günlük gazeteler teleks sistemine 1920'li yılların başında geçmişlerdir. Bundan önce Ajans haberlerinin abonelere dağıtımı, uzun süre, bisikletli dağıtıcılarla yapılmıştır.

20. yüzyıla birlikte ajans haberciliği bağlamında ilk güçlükler yaşanmaya başlanmıştır. Wolff Ajansı her şeyini kaybederken Reuter Ajansı ve Havas Ajansı belirli bir zaman daha ayakta kalabilmişlerdir.

1920'li yıllarda Havas Ajansı tecimsel biçimine karşın bağımsızlığını korumayı başarmıştır. Bazen reklam verenler ajans üzerinde bir baskı kurmaya çalışsa da bu durum her zaman zayıf bir tehlike olarak kalmıştır.

Ajans yarı devlet tekelî görünümüne karşın devlete karşı da bağımsızlığını korumayı bilmiştir. Havas Ajansı basına bir hükümet bildirisini aktardığında her zaman için "Notes Havas" diye yazmaktadır. Ajansın birbirini izleyen birçok yöneticisi ajansın kuruluşundan bu yana tarafsızlığın ve bağımsızlığını koruyabilmek için gerekeni yapmaya çalışmışlardır. Bu durum ajansın dünya çapında bir ün kazanmasını sağlamıştır.

1930'lu yıllarda ağır siyasal koşulların kurumları da etkilemesi, Havas Ajansı'nda çalışan gazetecilerin işlerini daha da karmaşık duruma getirmiştir. Hızla artan rekabet ortamı ve propaganda tarafsızlığı güçleştirmiştir.

İkinci Dünya Savaşı Agence France Presse'in çalışma koşullarını güçleştirmiştir. 1940 yılında Fransa'nın Almanya tarafından işgal edilmesi sonucunda, Havas etkinlik alanını ulusal olaylarla sınırlamak zorunda kalmıştır.

3 PIGEAT Henri, *Les Agences de Presse*, PUF Yayınları, 1996, s: 90.

Savaş sonrası, “haber” bölümü ile “reklam” bölümü birbirlerinden ayrılmışlardır. “Devlet haber bölümü için ajansa 24 milyon FF yardım yapmıştır. Reklam bölümü ise karma ekonomik şirket konumunu korumuştur.”⁴

1939 yılından sonra Havas, 200’den fazla gazeteye reklam hizmeti vermeye başlamıştır. 1945 yılından sonra bu durum yasa dışı sayılmış ve reklam ile haber bölümleri birbirlerinden bütünüyle ayrılmışlardır. Güçlüklerle geçen savaş döneminden ve yaşanan bu bölünmelerden sonra, ajansta parçalanmalar başlamıştır. Bunun sonucunda da Agence France Presse kurulmuştur.

1948 yılında hazırlanan yasalarla Agence France Presse’in bağımsızlığı tam anlamıyla sağlanmıştır.

“Bu yasa mali sorunların nasıl çözüleceğine açıklık getirmeye çalışmıştır. Aynı zamanda da verimli olmayan dış gelirlerin terk edilmesini öngörmüş ama ajansın gelir kaynaklarının ne olacağı sorusuna açıklık getirememiştir.”⁵

1957 ile 1975 yılları arasında Agence France Presse’de birçok teknolojik yenilik meydana gelmiştir. Bu yıllar arasında, ajans, etkinliklerini iki katına, cirosunu dört katına çıkarmayı başarmıştır. Agence France Presse, dünyadaki dört büyük ajanstan biri olmuştur.

Agence France Presse, 1983 yılının Ekim ayından sonra Fransa’da özel radyoların patlamasıyla birlikte radyolara verdiği hizmeti de geliştirmiştir. Bu alanda Agence France Presse, yüz kadar müşteriye hizmet vermektedir. 1989 yılından sonra, radyo alanında Agence France Presse’e rakip olacak başka haber ajansları da ortaya çıkmıştır. Agence France Presse, ayrıca 1984 yılından sonra GAMMA televizyonu ile bir anlaşma yaparak televizyon alanında da bir atılım da bulunmuştur.

1980’li yılların sonunda Agence France Presse, telefoto hizmeti sayesinde ABD’de de müşteri edinmiştir. Ama ajans Amerikan haber piyasasına doğrudan girebilme düşünü hiçbir zaman gerçekleştirilememiştir.

1990’lı yıllarda medya kuruluşları dışındaki müşterilerden elde edilen sonuçlar AGORA adı verilen veri bankalarında değerlendirilmeye başlanmıştır.

4 Agy., s: 625.

5 BAUDELOT Philippe, *Les Agences de Presse en France*, Documentation Française Yayınları, 1991, s: 629.

Agence France Presse, diğer birçok kuruluş gibi internetin iletişim alanına girmesiyle bir bocalama dönemi yaşamıştır. Ancak bu dönem kısa sürede atlatılmış, internet aracılığıyla hızlı bir biçimde haber iletiminin yararları değerlendirilmiştir.

Bilgisayar sisteminin haber iletiminde kullanılmaya başlanmasından kısa bir sonra teleks kullanımdan kalkmıştır. Günümüzde Paris'teki bürolarda teleks kullanılmamaktadır. Ancak bilgisayar donanımı olmayan, ülkeler bağlı buldukları bürolara teleks aracılığıyla haber geçmektedirler.

Bunun için bazı bürolarda günümüzde de zorunlu olarak teleks kullanılmaktadır. "*Bilgisayar donanımından yoksun olan ülkeler bağlı buldukları merkeze teleksle haber geçseler bile merkez bunları Paris'e bilgisayarla geçmektedirler.*" 6

1998 yılında AFP çeşitli internet kuruluşlarıyla işbirliği gerçekleştirerek İnternet üzerinden yayına başlamıştır. Aynı yıl Agence France Presse ve Çin İnternet Anonim Şirketi, Dünya Kupası ile ilgili Çince internet hizmet birimini devreye sokmuş ve Agence France Presse, Asya'nın da internetten ulaşabileceği fotoğraf servisini kurmuştur.

Böylelikle Agence France Presse hizmet birimlerini internet üzerinde giderek yaygınlaştırmış ve internet aboneleri için yeni haber servisleri kurulmuştur.

Günümüzde internet üzerinden Agence France Presse'e ulaşmak oldukça kolaylaşmıştır. İnternetin yaygınlaşması tüm dünyada olduğu gibi Fransa'da Haber Ajanslarına ve haberciliğe yeni bir boyut getirmiştir.

Kaynakça

- ALBERT Pierre, *Histoire de la Presse*, PUF Yayınları, Paris, 1996.
- BAUDELLOT Philippe, *Les Agences de Presse en France*, Documentation Française Yayınları, 1991.
- PIGEAT Henri, *Les Agences de Presse*, PUF Yayınları, 1996.

